

Nagy Szent Atanáz atyánk Markellinoszhoz intézett leveléből a zsoltárok értelmezéséről

„A Zsoltároskönyvnek azonban van egy különösen is figyelemreméltó kegyelmi adottsága: azon túl, ami a többi könyvhöz hasonlóan és azokkal közös módon megvan benne, van még egy olyan csodálatos sajátossága, hogy kifejtve és leírva is **tartalmazza minden egyes lélek rezdüléseit és azok megváltozásának és javulásának módját**. Tudniillik, hogy még a tapasztalatlan ember is, ha akarja, példát meríthessen belőlük, és mintegy tükörben szemlélhesse bennük magát, ahogyan itt szerepelnek. A többi könyvben csak azt veheti tudomásul az ember, hogy mit is rendel el a Törvény, vagyis hogy mit kell és mit nem szabad megtenni; aztán persze jóvendöléseket is hallhat, amelyek már szintén láttatják az Üdvözítő eljövételét; vagy történetekre is odafigyelhet, amelyekből meg lehet ismerni a királyok és a szentek tetteit. A Zsoltároskönyvben azonban nemcsak hogy ezeket megtanulhatja a hallgató, hanem ezenkívül még **a saját lelkének rezdüléseit is megfigyelheti és megismerheti, sőt miután észrevette az őbenne működő és őt magát rabul ejtő szenvedélyeket, ebből a könyvből példaképet is találhat arra, hogy mit mondjon**. S így már nem is elégszik meg azzal, hogy csak szórakozottan (felületesen) meghalljon valamit, hanem **megtanulja azt is, mit kell mondania, és hogyan gyógyíthatja meg a szenvedélyét**. Aztán igaz ugyan, hogy a többi könyvben is található olyan beszédek, amelyek megakadályozzák a rosszat, itt viszont még kifejezett mintát kapunk arra, hogyan is kell minden rossztól tartózkodnunk, mint például a megtérésre vonatkozó rendelkezéseknél. Mert a bűnbánó megtérés annyit jelent, hogy a bűntől tartózkodnunk. Márpedig itt kifejezetten szerepel az is, hogy milyen módon kell bűnbánatot tartani, s az is, hogy mit kell mondani a megtéréskor. Továbbá Pál apostol csak elmondta, hogy a lélekben „a szorongatás türelmet eredményez, a türelem kipróbáltságot, a kipróbáltság reményt, a remény pedig nem engedi, hogy megszégyenüljünk” (Róm 5,3-5). **A zsoltárokban viszont világos szavakkal le van írva, hogy miképp kell elviselnünk a szorongatásokat, s hogy mit is kell mondania a szorongatott embernek a szorongatás közepette** és azután, valamint hogy ki-ki milyen módon lesz majd próbára téve, s hogy milyen szavak jellemzők azokra, akik az Úrban bíznak. Vagy még egy példa: parancsot kaptunk arra, hogy adjunk hálát mindenkor, de azt, hogy mit is kell mondaniuk a hálát adó embereknek, azt már a zsoltárok tanítják meg. Aztán másutt azt halljuk: „akik buzgón akarnak élni, üldöztetést szenvednek” (2Tim 3,12). A zsoltárokból viszont azt is megtanulhatjuk, hogy milyen üldöztetés során éppen mit kell mondaniuk az üldözötteknek, és hogy milyen szavakat kell följánlaniuk Istennek, miután megszabadultak üldöztetésükből. Parancsot kaptunk arra is, hogy áldjuk az Urat, és hogy adjunk hálát neki, de azt már a zsoltárokból tanuljuk meg, hogy miként is kell dicsérni az Urat, és hogy milyen szavakkal tudunk illő módon hálát adni neki. Mindenféle dologban megtalálható az az isteni ének, amely éppen ránk, vagyis érzéseinkre és helyzetünkre is érvényes.

Aztán van még valami csodálatos dolog a zsoltárokban. Amit ugyanis és amivel kapcsolatban a többi könyvben mondanak a szentek, azt az olvasók is az adott helyzetre vonatkoztatva olvassák, s akik ezt hallgatják, idegennek érzik maguktól azt, amiről az Írásban szó van, úgyhogy az ott elbeszélte eseményeket legfőljebb megcsodálják, s vágyat éreznek arra, hogy utánozzák azokat. Aki viszont a zsoltárok könyvét veszi kézbe, az Üdvözítőre vonatkozó jóvendöléseket persze ugyanígy a többi könyv értelmezéséhez hasonlóan veszi végig, és a szokásos módon csodálja meg és hódol előttük, ám a többi zsoltárt már, mint saját szavait mondogatja. **Aki hallja és aki olvassa, egyaránt megrendül, és úgy érez együtt az ódák szavaival, mintha azok sajátjai volnának**. Hogy világosabban fejezzem ki magamat, nem röstellem most ismételni ugyanazokat a dolgokat, ahogy azt a boldog apostol is tette (Gal 1,9)

...

A zsoltárokból viszont van valami csodálatos: az Üdvözítőre és a (pogány) népekre vonatkozó jövendöléseken túl a többit már az olvasó a saját szavaiként mondhatja el, s ki-ki úgy énekelheti ezeket, mintha éppen róla szólnának. **Nem úgy fogadja és olvassa tehát ezeket az ember, mint amit mások írtak, vagy mint amik valaki másról szólnak, hanem úgy tesz, mint aki magáról beszél, úgyhogy ami elhangzik, mindazt úgy ajánlja fel Istennek, mintha ő maga tette és mondta volna azokat.** Aki ugyanis a zsoltárokat éneкли, az nem olyan félelemmel mondja ezeket, mint ahogyan a patriarchák, illetve Mózes és más próféták szavait ejtené ki, hanem bátran úgy zsolozsmázik, mintha a saját beszédét adná elő, amelyek azért lettek megírva, hogy róla szóljanak. A zsoltárok ugyanis mindkét embertípus ügyét előadják: azét is, aki megtartotta a parancsot, s azét is, aki megszegte azt. Márpedig minden ember jut ilyen helyzetekbe, egyrészt hogy megtartotta a parancsot, s másrészt, hogy megszegte azt. Éppen ezért ki-ki el is mondhatja az épp az ő helyzetére vonatkozó szavakat.

Úgy vélem, hogy **aki zsolozsmázik, annak tükrévé válnak a zsoltárok, amelyekbe beletekintve önmagát is és lelkének rezdüléseit is meg tudja figyelni.** S aki a felolvasásukat hallgatja, az is **úgy fogadhatja ezt az éneket, mint ami róla szól,** úgyhogy vagy lelkiismeretének furdalásától megrendülve bűnbánatot tart, vagy pedig mivel az Istenbe vetett reményről és a hívőket befogadó oltalomról hall valamit, ezért igen megörül az őt ért nagy kegyelemnek, és hálát kezd rebegni Istennek. Amikor tehát a 3. zsoltárt éneкли, a saját gyötrelmeire vonatkoztatja azt, s így tekinti sajátjának a zsoltár szavait... Így hát minden zsoltárt maga a Szentlélek mondott el és rendezett el így, hogy amint az imént elmondtam, mi is megérthessük belőlük lelkünk rezdüléseit, és magunkra is vonatkoztathassuk mindezeket, mint amik épp rólunk szólnak, és saját szavainkként juttatják eszünkbe érzelmeinket és életmódunk megjavítását. Amit ugyanis a zsoltárszerzők elmondtak, mindaz számunkra is példaként és mintául szolgálhat.

Aztán ez nagy kegyelem még az Üdvözítő részéről: Ő értünk lett emberré, a saját testét értünk juttatta halálra, hogy mindnyájunkat megszabadítson a halálból, s amikor a mennyei és neki tetsző életmódot akarta megmutatni nekünk, nehogy véletlenül az ellenség könnyedén félrevezessen, saját magában juttatta ezt kifejezésre: mégpedig úgy, hogy a Sátán fölött aratott diadalának zálogát kapjuk meg tőle. Éppen ezért nemcsak tanított, hanem meg is tette azt, amit tanított, hogy ki-ki őt hallva, benne, mint Képben [Ikonban] szemlélve ugyanezt, Tőle elsajátíthassa cselekvésének mintáját, ezt hallva: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű...” (Mt 11,49). Nem is találhatnánk az erénynek ennél tökéletesebb tanítását, mint amit maga az Úr juttatott kifejezésre saját magában. Hosszantartó türelem, emberszeretet, jóság, bátorság, irgalmasság, igazságosság: mindez Őbenne található meg olyannyira, hogy aki ezt az (Urunk által megélt) emberi életformát megértette, annak nincs is már szüksége semmi másra az erényességhez. ... Az Úr már eljövetele előtt visszhangoztatta ezt a zsoltárszerzőkkel, hogy amint saját magában példaként megmutatta a földi és mennyei embert, úgy aki csak akarja, a zsoltárokból megismerhesse lelkének érzelmeit és indulatait, és rájöjjön általuk arra is, hogy ezeket az érzelmeit miként kell orvosolnia és kijavítania.

Ha pedig még ennél is meggyőzőbb érvekre van szükség: az egész Szentírás tanítómestere az erénynek és igaz hitnek, **a Zsoltárok könyve viszont még a lélek vezetésének a mintaképe is megadja.** Ugye, aki a király elé járul, az mind külső megjelenésében, mind pedig szavai terén igazodik az előírt mintához, nehogy – mivel netán rosszul szól – nevetlensége miatt kidobják. Nos, az isteni Biblia ugyanígy emlékezteti a zsoltárok olvasásával azt, aki az erény megszerzéséért iparkodik és az Üdvözítőnek testben végbevitt életművét akarja megérteni, mindenekelőtt arra, **hogy milyenek a lelkének érzelmei s indulatai,** aztán pedig képezi és oktatja is azokat, akik ezeket a szavakat olvassák.